

I.

Κατά την ανάκριση του κρατούμενου

Εάν μελετούσαμε λεπτομερώς τον προηγούμενο βίο του ασθενούς, πριν από την πλήρη αποδιοργάνωση της ψυχής του, ίσως ανακαλύπταμε πως το κλειδί για την οργανική εκφύλιση του εγκεφάλου και των αγγείων βρίσκεται στην ίδια τη ζωή του, στον εσφαλμένο τρόπο που την διήγαγε, στις ακρότητες και στις ακολασίες.

Γιόχαν Κρίστιαν Άουγκουστ Χάινροτ,
*Lehrbuch der Störungen des Seelenlebens oder
der Seelenstörungen und ihrer Behandlung* (1818)

(Μαχαίρωσέ τη, μαχαίρωσέ τη, μαχαίρωσε τη Βουστ,
μαχαίρωσέ τη να πεθάνει...!)

Μετά το συμβάν, στη διάρκεια της ανάκρισης από την αστυνομία, δεν μπορούσε να θυμηθεί από πού είχαν έρθει τα λόγια ή τι είδους φωνή τα είχε ξεστομίσει, είπε μόνο πως ήταν σαν το χέρι ενός γίγαντα να τον αρπάζει από το στήθος και να τον ρίχνει κατάχαμα. Και η δύναμη αυτής της κίνησης ήταν τόσο... πώς να το θέσει, τόσο *εκκωφαντική*, που αργότερα του φαινόταν σαν να μην είχε συμβεί τίποτα, σαν τα λόγια να μην είχαν καν ειπωθεί. Είχε συμφωνήσει με τη Γιόχανα να συναντηθούν στο Φούνκενμπουργκ εκείνη την ημέρα. Ή μάλλον: δεν ήταν σίγουρος αν είχαν συμφωνήσει οτιδήποτε. Στην τελευταία τους συνάντηση, *εκείνη* είχε πάει σ' αυτόν και για πρώτη φορά μετά από πολύ καιρό τον είχε αγγίξει και τον είχε ρωτήσει για το όνομα του στρατιώτη που υπηρετούσε στη Φρουρά της Πόλης, νομίζοντας ότι τον γνώριζε κι εκείνος, κι έπειτα εκείνος τη ρώτησε αν θα ήθελε να βγει και μαζί του καμιά φορά, τώρα που τα βράδια αργούσε να νυχτώσει. Κι εκείνη είχε στρέψει τα λοξά λυκίσια μάτια της πάνω του, μαζί μ' αυτό το χαμόγελο που για κάποιον λόγο τού έσκαγε συχνά, σαν να τον έβρισκε διασκεδαστικό αλλά και με μια δόση συμπόνιας όπως κοιτάμε ένα παιδί, και απάντησε ναι, θα το ήθελε. Παρ' όλα αυτά δεν είχαν κανονίσει κάτι συγκεκριμένο, είπε, και οι δύο αστυνομικοί τον κοίταξαν απορημένοι. Ο ένας ήταν αρχιφύλακας με

αραιά μαλλιά και καθόταν πίσω από ένα βαρύ δρύινο γραφείο, ο άλλος ένας πολύ νεότερος συνάδελφός του, ψηλός και αδύνατος. Ο νεότερος ήταν επιφορτισμένος να καταγράψει την κατάθεση, αλλά αντί να γράφει καθόταν τρίβοντας τους αντίχειρές του μεταξύ τους και γλείφοντας τα χείλη με τη γλώσσα του σαν να τον δυσαρεστούσε που βρισκόταν στον ίδιο χώρο με έναν άνδρα που συνελήφθη για την πλέον ειδική πράξη. Ο Β. χαμήλωσε το βλέμμα στα χέρια του. Δεν έτρεμαν πια. Αυτός ήταν ο λόγος, είπε τελικά, που είχε ήδη πάει στη Χρυσή Χίνα το πρωί. Δεν ήταν σίγουρος αν είχαν πράγματι συμφωνήσει να βρεθούν εκεί, στο κάτω κάτω δεν του είχε υποσχεθεί τίποτα. Αλλά όταν πήγε, εκείνη δεν ήταν εκεί. Δεν ήταν ούτε στου Βάρνεκ, ούτε στη Σαντγκάσε όπου νοίκιαζε ένα δωμάτιο στην κυρία Βόγκνιτς. Πρέπει να είχε φύγει πολύ νωρίς το πρωί, αν δηλαδή είχε περάσει τη νύχτα της στο σπίτι' κι αυτός ήταν ο λόγος που εκείνος αποφάσισε να πάει εκεί. Πού εκεί; ρώτησε ο αρχιφύλακας. Στο Φούνκενμπουργκ. Στο υπαίθριο εστιατόριο. Ίσως εκείνη να είχε πάει εκεί από νωρίς για να κρατήσει τραπέζι κοντά στην ορχήστρα. Άκουσε όμως από κάποιους γνωστούς του που περιφέρονταν κοντά στο παλιό ζυθοποιείο ότι την είχαν δει νωρίτερα το ίδιο πρωί στην Μπριλ, να κάνει βόλτα αγκαζέ με τον στρατιώτη Μπέτχερ, και ο Β. γνώριζε ήδη αυτόν τον Μπέτχερ, έναν ψηλό και όμορφο άνδρα, κοκκινομάλλη, με θυσανωτό μουστάκι και φαβορίτες. Τους είχε ήδη δει μαζί πολλές φορές. Μια φορά στον κήπο Μπόσενς. Πέρασε σχεδόν από δίπλα τους και αποφάσισε να μην τους χαιρετήσει. Αλλά μήπως και τους ένοιαζε; Ήταν πιασμένοι αγκαζέ και η Γιοχάνα δεν είχε μάτια παρά μόνο για εκείνον τον άνδρα, περπατούσε και του χαμογελούσε,

αλλά όχι με τον τρόπο που χαμογελούσε σ' αυτόν, στον Βόιτσεκ, όπως χαμογελάμε σε ένα παιδί ή σε έναν αγαθιάρη, όχι, το χαμόγελό της ήταν ειλικρινές, θα μπορούσε να το χαρακτηρίσει μέχρι και τολμηρό, και σίγουρα υπήρχε κάτι σ' αυτό το χαμόγελο που τον έβγαλε από τα ρούχα του, επειδή αργότερα δεν ήταν σίγουρος αν συνέβη εκείνο το ίδιο βράδυ, ή κάποιο άλλο βράδυ, ή μετά από βδομάδες, ήταν τόσο πικραμένος και απελπισμένος που δεν μπόρεσε να μην πάει να την αναζητήσει στη Σαντγκάσε, παρόλο που του το είχε απαγορεύσει ρητά, κι έπειτα φυσικά δεν ήξερε αν ήταν ή δεν ήταν ξανά μ' αυτόν τον Μπέτχερ ή με κάποιον άλλον, ούτε πρόλαβε να το ανακαλύψει γιατί η σπιτονοικοκυρά της, η κυρία Βόγκνιτς, επενέβη με ένα σκουπόξυλο και τον κυνήγησε μέχρι κάτω στις σκάλες, κι έπειτα η Γιοχάνα έσκυψε από το παράθυρο και του φώναξε τόσο δυνατά που σήκωσε τη γειτονιά στο πόδι *Τράβα σπίτι σου, Βόιτσεκ, τράβα σπίτι σου: έχε γεια, έχε γεια...!* Στο τέλος ο αρχιφύλακας έχασε την υπομονή του. Θέλει να μάθει τι σχέση έχει αυτό με το φονικό όπλο. Το είχε ο Βόιτσεκ μαζί του την πρώτη φορά που πήγε στο Φούνκενμπουργκ, δηλαδή το πρωί; Ή το πήρε μόνο όταν συνειδητοποίησε πως η χήρα Βουστ είχε επιλέξει να κάνει σχέση μ' αυτόν τον στρατιώτη πώς-τον-λένε; Πώς τον λέγανε; Απευθύνει αυτή την ερώτηση στον υφιστάμενό του, που ξεφυλλίζει βιαστικά τις σημειώσεις του και απαντάει μουρμουρίζοντας: Μπέτχερ, υγραίνοντας τις άκρες των χειλιών του με τη γλώσσα. Ή μήπως προμηθεύτηκε το όπλο νωρίτερα; Αν είναι έτσι, πού το βρήκε; Ο Β. τρίβει το πρόσωπό του με τα δυο του χέρια. Με τίποτα δεν μπορεί να καταλάβει γιατί τους απασχολεί τόσο πολύ το ίδιο το όπλο. Προσπαθεί να τους εξηγήσει πως η λεπίδα του σπαθιού

βρισκόταν στην κατοχή του πολύ καιρό, δεν ήταν ολόκληρη, έλειπε πάνω από τη μισή και τη φύλαγε σε ένα θηκάρι από ύφασμα με δερμάτινη επένδυση, αλλά της έλειπε η λαβή. Και μ' αυτό εννοεί ότι είχε ήδη αποφασίσει να προβεί στο έγκλημα από τη στιγμή που συνειδητοποίησε ότι η χήρα Βουστ δεν θα κρατούσε τον λόγο της αλλά αντίθετα είχε επιλέξει τη συντροφιά εκείνου του στρατιώτη, πώς τον είπαμε... Μπλέχτερ; Όχι, δεν ήταν καθόλου έτσι. Δεν πήρα καμία απόφαση, λέει όσο πιο ήρεμα και ψύχραιμα μπορεί. Τα πάντα είχαν ήδη αποφασιστεί, καταλαβαίνετε, κύριε αρχιφύλακα. Ήταν σαν το χέρι ενός γίγαντα να με είχε αρπάξει από το στήθος κι έπειτα ήταν σαν να μην είχε συμβεί τίποτα. Ένωθα ανάλαφρος, λέει, κοιτάζοντας τα χέρια του, τα οποία είναι πλεγμένα πάνω στα γόνατά του. Έχουν αρχίσει πάλι να τρέμουν. Το προσέχει και ο αρχιφύλακας. Ας γυρίσουμε στη μέρα που μας ενδιαφέρει, λέει, ρίχνοντας πρώτα μια ματιά όλο νόημα στον συνάδελφό του. Και μόλις μάθατε ότι η χήρα Βουστ ήταν συντροφιά με τον στρατιώτη Μπέτχερ, τι συνέβη μετά; Ο Βόιτσεκ περνάει τα δυο του χέρια από τα μαλλιά του στο μέτωπο και τα μάτια του, κι έπειτα στο πιγούνι και τον λαιμό του. Τώρα τρέμουν ακόμα πιο πολύ, τρέμει σύγκορμος. Προσπαθεί να θυμηθεί. Οι μέρες μπλέκονται μεταξύ τους. Στην πραγματικότητα τις τελευταίες βδομάδες δεν είχε μόνιμη κατοικία, κυρίως τριγυρνούσε εδώ κι εκεί, δανειζόταν μερικά γρόσια όταν μπορούσε, κοιμόταν σε κάποιο κατάλυμα αν τύχαινε να τον φιλοξενήσουν, και έξω τις μέρες που δεν έβρισκε πού να πάει. Τουλάχιστον οι νύχτες ήταν ζεστές και δεν έβρεχε. Τώρα όμως ο αρχιφύλακας έχει οριστικά χάσει την υπομονή του. Την είχε μαζί του όλο εκείνο το διάστημα; εννοεί τη λεπίδα του σπα-

θιού. Ο Βόιτσεκ δεν ξέρει τι να απαντήσει. Σίγουρα ο αρχιφύλακας καταλαβαίνει, ένας άνθρωπος μαζεύει διάφορα πράγματα, δεν ήταν παρά μισή λεπίδα σπαθιού και θα μπορούσε να την ανταλλάξει με κάτι, με ένα πιάτο φαΐ. Ούτε για μια στιγμή δεν φαντάστηκε ότι θα τη χρησιμοποιούσε με τέτοιο τρόπο. Κυρίως αφότου τα είχε ξεχάσει όλα. Βρήκα τυχαία κάποιους γνωστούς στο Φούνκενμπουργκ. Τον φαρμακοποιό και τον Μπον, τον βοηθό του χασάπη, και τους δύο παραγιούς του Βάρνεκ. Άραξα μαζί τους για λίγο γιατί κάθονταν στη σκιά και κερνούσαν. Επομένως ήσασταν μεθυσμένος αργότερα; Όχι, δεν ήμουν μεθυσμένος! Πώς μπορούσε να τους το εξηγήσει; Ήταν σαν να είχε βρεθεί σ' ένα μέρος μακριά από σκέψεις. Θυμάται τον άνεμο ψηλά στις φλαμουριές, τις φευγαλέες σκιές των φύλλων πάνω στα άδεια ακόμα τραπέζια και κάτω στο έδαφος: τα σχέδια που δημιουργούσαν αυτές οι τρεμάμενες σκιές, και πώς ξαφνικά ένιωσε απελευθερωμένος από όσα τον βάραιναν και τον έπνιγαν. Άδειος και πανάλαφρος. Το πιεστικό βάρος της κίνησης των άλλων σωμάτων, που συνήθως τον ακολουθούσε παντού, οι φωνές, οι κραυγές, όλα αυτά δεν τον απασχολούσαν πια. Σαν να ήταν μετέωρος μεταξύ ύπνου και ξύπνου, με το σώμα του βυθισμένο σε νάρκη, αλλά με τόση πνευματική διαύγεια που προσλάμβανε τα πάντα με πλήρη αντίληψη και κατά καιρούς είχε σκεφτεί ότι αυτή είναι η μόνη αληθινή κατάσταση. Από τη στιγμή που όσα τον περιβάλλουν δεν τον απασχολούν πια, μπορεί να εστιάσει την προσοχή του σ' αυτά που πραγματικά θέλει να θυμάται, να σκεφτεί το δέρμα της Γιοχάνα, όπου είναι πιο γυμνό και απροστάτευτο, πίσω απ' το αφτί και κατά μήκος του σβέρκου, στο λακκάκι του λαιμού ή ανάμεσα στις ωμοπλάτες

της. Το βαθύ, σκοτεινό γέλιο της όταν τον οδηγεί αργά μέσα της. Μέσα στην καυτή και υγρή γλύκα της. Όμως αυτά δεν μπορεί να τους τα εξηγήσει. Παίρνει τα μάτια του από τον αρχιφύλακα που συνεχίζει να τον κοιτάζει επίμονα με ενθαρρυντικό αλλά και ανάληγτο βλέμμα, και τα χαμηλώνει στα χέρια του που είναι ακουμπισμένα στα γόνατά του, με τις παλάμες προς τα πάνω. Τα χέρια ενός φονιά. Τώρα έχουν πάψει να τρέμουν. Θυμάται πώς το φως του σούρουπου εξακολουθούσε να παραμένει για πολλή ώρα μετά το χτύπημα της καμπάνας, σαν μια πρασινωπή χάλκινη λάμψη στον ουρανό, προστατευμένη από τα ψηλά καμπαναριά των εκκλησιών και τις στέγες των σπιτιών. Πολλοί άνθρωποι τριγυρνάνε, όλοι τους περπατούν σαν να είναι ένα με τις σκιές τους. Μόνο εκείνη δεν έχει σκιά. Τη βλέπει να διασχίζει τη Ρόσπλατς, με τα γκριζωπά μαλλιά της να λάμπουν στο στερνό φως του σούρουπου. Δεν βαδίζει με το συνήθως ζωηρό και αποφασιστικό βήμα της, αλλά μάλλον σαν να συναντάει το ένα αόρατο εμπόδιο μετά το άλλο και πρέπει να κάνει στην άκρη για να τα αποφύγει, με το ένα της μπράτσο να κουνιέται απλωμένο στον αέρα. Όμως είναι μόνη. Προφανώς ο καβαλιέρος της την παράτησε ή την είχε ήδη ρίξει στο κρεβάτι. Προχωράει με χαμηλωμένο το βλέμμα και το στόμα της είναι μεγάλο και στραβό, τα χείλη τραβηγμένα από τη μια πλευρά, έτσι όπως είναι συνήθως όταν έχει πει, σαν να είχαν παγώσει σε μια έκφραση ανίας και καταφρόνιας. Γιόχαν, του λέει μόλις τον βλέπει, και παραπατάει κάνονοντας ένα βήμα στο πλάι, αλλά χωρίς θυμό, χωρίς έκπληξη, σαν να το θεωρεί εντελώς φυσιολογικό που τον βρίσκει εκεί. Και θέλει να τονίσει στον αρχιφύλακα ότι εκείνη τη στιγμή η λεπίδα μέσα στο θηκάρι της είχε ξεχαστεί. Εκείνη

τη στιγμή θα μπορούσε να στέκεται μπροστά της ολόγυμνος, όπως βγήκε από την κοιλιά της μάνας του, απόλυτα αγνός και αθώος. Της λέει ότι θα τη συνοδέψει μέχρι το σπίτι και την πιάνει τρυφερά από το μπράτσο. Εκείνη δεν διαμαρτύρεται, ούτε όμως αφήνεται να την οδηγήσει. Παρ' όλα αυτά εκείνος φαντάζεται ότι βαδίζουν μαζί όπως βάδιζαν παλιότερα, όπως θα έπρεπε να βαδίζουν, όπως φανταζόταν –όλη την ημέρα που την αναζητούσε– ότι θα βάδιζαν, αγκαζέ, με τα κορμιά τους να γέρνουν ελαφρά το ένα προς το άλλο. Παρόλο που τον είχαν περιγελάσει. Πάλι τρέχεις πίσω από την πόρνη σου; Πού είναι τώρα η δικιά σου; Και δεν της λέει ότι την έψαχνε όλη την ημέρα, στην πραγματικότητα δεν της λέει τίποτα· και όλα μεταξύ τους είναι όπως παλιά, ώσπου φτάνουν στη Σαντγκάσε και περνούν το κατώφλι της εισόδου, όταν απελευθερώνει το μπράτσο της με μια απότομη, έξαλλη κίνηση, λες κι εκείνος προσπαθούσε να της το κλέψει, και με το πρόσωπό της κολλημένο στο δικό του, ουρλιάζει: *Πάψε να με ακολουθείς παντού!* Τότε μόνο της υπενθυμίζει τι του είχε πει, ότι είχε υποσχεθεί να τον συνοδέψει, αυτόν και όχι τον Μπέτχερ, στο περίπτερο του χορού. Είναι ήρεμος και λογικός, δεν υψώνει καν τη φωνή του. Όμως εκείνη συνεχίζει να φωνάζει μέσα στα μούτρα του. Θέλει να την ξαναπιάσει από το μπράτσο, απλά για να την ηρεμήσει –στέκονται μέσα από την είσοδο και έξω στον δρόμο έχει σταματήσει κόσμος για να δει τι συμβαίνει– αλλά εκείνη αρχίζει να τον χτυπάει με τις γροθιές της. Του λέει ότι την εμποδίζει. Ουρλιάζει. Να φύγει από μπροστά της. Ουρλιάζει. Μ' αυτή την τσιριχτή άκαρδη φωνή που εκείνος δεν αναγνωρίζει. Κι αν τώρα το χέρι του κατευθύνεται προς τη λεπίδα του σπαθιού, και πάλι δεν έχει την παραμικρή πρό-

θεση να τη χρησιμοποιήσει. Θέλει μόνο να την κάνει να σωπάσει. Όμως εκείνη εξακολουθεί να τον χτυπάει, δυνατά τώρα, και στο πρόσωπο, ενώ προσπαθεί να γνέψει σε κάποιον απ' αυτούς που έχουν κοντοσταθεί στον δρόμο, σαν να του ζητάει να τη σώσει (απ' αυτόν που ποτέ δεν ήθελε το κακό της), και τότε χάνει τον έλεγχο. Πιάνει σφιχτά τη λαβή και στρίβει τη λεπίδα με τη μύτη προς τα πάνω, κι όταν εκείνη γέρνει μπροστά σαν θα θέλει να στηριχτεί στους ώμους του, τη μαχαιρώνει με δύναμη. Κι αν μετά συνεχίζει να τη μαχαιρώνει, είναι μόνο επειδή προσπαθεί να απελευθερώσει τη λεπίδα από τη σάρκα της και να τη σπρώξει μακριά του. Και τα μάτια της ανοίγουν διάπλατα και γουρλώνουν με έκπληξη, και με μια προσεκτική, σχεδόν γεμάτη εμπιστοσύνη κίνηση γυρίζει τον κορμό της και το στήθος και τον λαιμό της προς το μέρος του, βάζει και τα δυο της χέρια στους ώμους του και ακουμπά το κεφάλι της δίπλα στον λαιμό του. Αυτό τον κάνει να θέλει να τη στηρίξει, να τη στηρίξει τρυφερά και να την κρατήσει, αλλά όταν προσπαθεί να πιάσει το σώμα της που σιγά σιγά γλιστράει, το στόμα που στρέφει προς το μέρος του δεν είναι πια στόμα αλλά ένα τεράστιο χάσμα μέσα από το οποίο ξεχύνεται σκούρο μαύρο αίμα. Υπάρχει αίμα στο στήθος και στα χέρια του. Και έξω στον δρόμο τα πρόσωπα των παρατηρητών καθρεφτίζουν το δικό του, μαρτυρώντας την ίδια κατάπληξη, την ίδια απογοήτευση που το σώμα στην αγκαλιά του δεν έχει τη δύναμη να μείνει όρθιο και σωριάζεται καταγής. Και τώρα, η λεπίδα του σπαθιού δεν κρύβεται πια. Την κοιτάζει, την κοιτάζουν και οι άλλοι και σηκώνει τα χέρια του ψηλά και προχωράει τρεκλίζοντας προς το μέρος τους με βιάση, σαν να θέλει να τους εξηγήσει τι συνέβη. Μα εκείνοι το μόνο που

βλέπουν είναι το αίμα της πάνω στα μπράτσα και το στήθος του, και τη λεπίδα του σπαθιού που κρατάει σφιχτά στο χέρι, και οπισθοχωρούν τρομοκρατημένοι. Και από κάπου μακριά κάποιος φωνάζει *πιάστε τον* και τότε αρχίζει να τρέχει, με μεγάλες και άχαρες δρασκελιές, έπειτα ακόμα πιο γρήγορα, κατεβαίνει τη Σαντγκάσε και φτάνει στη Ρόσπλατς. Παρόλο που οι περισσότεροι παραμερίζουν, κάποιοι άλλοι τον κυνηγούν, τους βλέπει με την άκρη του ματιού του, ακούει τη σφυρίχτρα ενός αστυνομικού και καταλαβαίνει πως πρέπει να ξεφορτωθεί τη λεπίδα του σπαθιού, και τότε βλέπει μπροστά του τη λιμνούλα και πετάει μακριά τη λεπίδα χωρίς να δει πού καταλήγει, και τον πιάνουν και επιτέλους τελειώνουν όλα, η κυρία Βουστ, η Γιοχάνα του, είναι νεκρή, η γυναίκα που αγαπάει πάνω απ' όλα στον κόσμο είναι νεκρή και το φταίξιμο ήταν δικό του και τώρα είναι νεκρή.